

**Professori Ilkka Virtanen
Österbottens Försvarsgille –
Pohjanmaan Maanpuolustusilta rf**

SUOMEN LIPPU 90 VUOTTA – FINLANDS FLAGGA 90 ÅR

*Avaussanat Suomen lipun 90-vuotista historiaa
käsittelevän näyttelyn avajaisissa Vaasan
Sotaveteraanimuseossa Itsenäisyyspäivänä 2008*

Siniristilippu kansallislipuksi – blåvita korsflagga till nationalflagga

Viktiga signa för en självständig stat och för en självständig nation är en egen flagga och ett eget vapen. Finlands senat tillsatte den fjärde december 1917 – två dagar tidigare än Finland förklarade sig självständigt – en flaggkommitté som snabbt skulle utarbeta ett förslag till landets national- och statsflagga. Redan den åttonde december hade flaggkommittén sitt förslag färdigt. Efter att senaten hade behandlat kommitténs förslag överlämnades det till riksdagen den femte januari 1918. Riksdagen stiftade lagen om Finlands flagga den 29 maj 1918.

Tid som hade förflutit var ett knappt halvt år. Men beslutsprocessen för flaggans former och färger hade varit svår. Kommittén föreslog att Finlands flagga skulle vara av ”helrött tyg, i karmosincinnober nyans, i mitten vänder sig det finska vapnets gyllengula lejon med vita detaljer mot en stång.” Riksdagens utrikesutskott hann behandla frågan helt kort i januari 1918 innan frihetsskriget bröt ut. Utskottet var av den åsikten att flaggans färger borde bytas ut mot blått och vitt. När riksdagen samlades på nytt efter frihetsskriget, som hade blivit också inbördeskriget, i maj 1918, kom den röda färgen inte mera på fråga utan den blåvita blev vald.

Lagen om Finlands flagga stiftades den 29 maj 1918. I dess första paragraf bestäms att ”Finlands statsflagga är av tyg och rektangulär till formen, med ett havsblått (ultramarint) kors på vit botten. Korset delar in flaggan i fyra rektangulära, lika höga fält. I korsets mitt finns Finlands vapen.” Skissen till flaggan 1918 gjordes av konstnärerna Eero Snellman och Bruno Tuukkanen.

Ulkoministeriö antoi lain hyväksymisen jälkeen Sinetikomitealle tehtäväksi lipun mittasuhteiden ja värien tarkemman määrittämisen. Sinetikomitea oli alkuvuonna 1920 saamassa työnsä jo valmiiksi, kun työ yllättäen viivästyi, sillä Valtioneuvosto päätti tässä vaiheessa poistaa kruunun Suomen leijonavaakunan päältä. Kesällä 1918 kruunu oli tuntunut luonteelta, koska Suomesta piti tulla kuningaskunta. Tasavallalle se ei kuitenkaan ollut sopivaa. Toimenpide aiheutti luonnollisesti muutoksia myös lippuun, jossa tuo leijonavaakuna esiintyi (valtio- ja sotaliput). Kruunun poistaminen muutti määritteitä, lipun vaakunaa esimerkiksi oli symmetrisyyden vuoksi nostettava ylemmäksi. Viralliset mallit Suomen lipuista valmistuivat lopulta vuodenvaihteessa 1920–1921.

Lipun varhaisempia vaiheita – fanans tidigare skiften

Suomen virallisena lippuna olivat maamme itsenäistymiseen saakka ensin Ruotsin ja sen jälkeen keisarivallan aikana Venäjän lippu. Oma virallinen lippu Suomella ei siis ennen vuotta 1918 ollut, vaikka Suomen suuriruhtinaskunnalla oli oma leijonavaakunansa. Leijonavaakunaa kuitenkin käytettiin epävirallisesti Suomen suuriruhtinaskunnassa lippuna, jopa siinä mää-

rin, että vaakunan värit punainen ja keltainen tulivat eräänlaisiksi kansallisväreiksi. Tähän käytäntöön lippukomiteakin edellä todetun esityksensä perusti.

Vanhimmat Ruotsi-Suomen liput ulottavat juurensa 1500-luvulle. Kun Kustaa Vaasa loi 1520-luvulta lähtien Ruotsin ja Itämaan (Suomen) käsittävälle kuningaskunnalle lujaa keskuks-hallintoa, valtakunta oli vielä ilman lippua ja Itämaa ilman vaakunaa. Kaarle Knuutinpojan vaakuna ("tre kronor") 1400-luvulta kuitenkin vakiintui Ruotsin valtionvaakunaksi. Ruotsissa ei ole säilynyt yhtään lippua Kustaa Vaasan ajoilta. Eremitaasin kokoelmissa Pietarissa niitä on sen sijaan kolme kappaletta. Kaksi on valmistettu keltaisesta kankaasta keskuskuviona maalatut G R (Gustavus Rex). Kolmannessa on punaisella pohjalla sininen risti. On esitetty olettamus, että liput olisivat olleet jonkin suomalaisen sotilasosaston käytössä vuosien 1555–57 sodassa.

I Erik XIV:s kungliga brev av den 19 april 1562 nämndes första gången Sveriges flagga ("kronans flagga", "kungsflagga") och den definierades som gult kors på blå botten. Finlands första vapen var Hertig Johans vapen för hans hertigdöme Finland (Gustav Vasas vapenbrev 7.9.1557). När Karl X Gustav begravades år 1660 bars Storfurstendömet Finlands flagga i processionen. Den var en tvätungad flagga av svart tyg med Lejonvapnet i mittpartiet. Lejonet med tvådelad svans omgavs av 11 vita heraldiska rosor. Vapen var också med kungakronan.

Uusi kausi lippumme historiassa alkoi, kun Suomen sodan alkuvaiheessa Viaporin linnoitus antautui taisteluitta Venäjän armeijalle. Kustaanmiekalla liehunut Viaporin lippu laskettiin tangosta 3.5.1808 ja luovutettiin venäläisille. Muutamaa päivää myöhemmin (8.5.1808) sal-koon nostettiin Venäjän keisarilippu, jossa oli musta kaksipäinen kotka keltaisella pohjalla. Hävityn sodan ja Haminan rauhan jälkeen Venäjän lipusta tuli myös Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan virallinen lippu.

Oman lipun saaminen Suomen suuriruhtinaskunnalle tuli erityisen tärkeäksi 1800-luvun lop-pupuoliskolle siirryttäessä. Voimakas taloudellinen nousukausi oli johtanut vilkkaaseen ulko-maankauppaan. Konfliktien täyttämässä Euroopassa oli tärkeää, että Suomen kauppalaivasto voitiin erottaa emämaansa Venäjän aluksista. Myös nouseva kansallistunto ja itsenäistymis-haaveet edellyttivät omaa lippua. Käynnistyi suuri lippukeskustelu 1860-luvulla. Siihen osal-listuivat aktiivisesti monet maamme vaikuttajista. Painavat puheenvuorot lippuasiasta aina omia lippuehdotuksiaan myöten esittivät mm. J.L. Runeberg (ja hänen puolisonsa Fredrika Runeberg), Zacharias Topelius ja J.V. Snellman sekä taiteen edustajista mm. Aleksis Kivi. Topelius ja Runebergit toivat keskusteluun vahvasti mukaan sinisen ja valkoisen lipun värei-nä.

Ehdotuksia Suomen lipuksi tehtiin lopulta kymmenittäin. Monet niistä ommeltiin lipuiksi asti. Ehdotuksista erottuu kaksi päälinjaa värien perusteella: vaakunasta johdetut punainen ja kel-tainen sekä uusina väreinä sininen ja valkoinen. Leijonalippu oli koko ajan keskeisesti muka-na keskusteluissa, kuten Lippukomitean esitys v. 1918 lopullakin osoittaa. Ristilipun muotoon saatetut sinisen ja valkoisen värit esiintyivät erityisesti meriliikenteessä. Suomen luotsi- ja majakkalaitoksella oli jo 1880-luvulla käytössään virallinen siniristilippu ja useiden pursiseu-rojen lipuiksi vahvistettiin niin ikään siniristiliput. Lopullisen ratkaisun punakeltaisen Lei-jonalipun ja sinivalkoisen ristilipun kesken teki alussa esitetyllä tavalla juuri itsenäistyneen Suomen eduskunta.

För att hedra och fira Finlands flaggas 90 år, har Österbottens Försvarsgilles museikommitté berett om flaggans tillkomstskeden en utställning, som med böcker, bilder, fotografier och framför allt med autentiska gamla flaggor beskriver flaggans olika skeden. Vi är tacksamma

till Österbottens museum och speciellt till Brage museet för de talrika flaggor och fanor vi har fått att låna för vår utställning. Bragegårdens Alma Skog -fanasamling är en unik dokument om tiderna ungefär 100 år sedan.

Ni är alla hjärtligt välkomna att bekanta er med vår utställning. Olette kaikki sydämellisesti tervetulleita tutustumaan näyttelyymme ja samalla kunnioittamaan 90-vuotiasta Siniristilippuamme, uljasta kansallislippuamme.

Käytetyt lähteet:

Kajanti, Caius: Siniristilippumme, Otava, Keuruu 1997

Ulkoministeriön verkkosivut: 90-vuotias Suomen lippu (29.5.2008)

Sisäministeriön verkkosivut: Suomen lipun historia